

ROZWÓJ

GODZINA
6 rano.

ŁÓDZ.

Piątek, dnia 20 listopada 1914 r.

Rok XVII.

Redakcja w Łodzi, ul. Spacerowa № 41. — Telefonu № 593.

Kiedy zakończy się wojna?

Pytanie to myślimy interesuje żywo każdego i nieraz już było poruszane. Otrzymało ono teraz nowe oświetlenie, dzięki cyfrom dostarczonym przez towarzystwa okrętowe, które podają wóz do Niemiec zboża i konserw.

Z ustaniem handlu morskiego Niemiec pozostały im tylko nadzieje na swój piorunujący plan wojny, z rekwizycjami na zapasy żywności i kontrybucjami, oraz na neutralne porty Holandyi i handel tranzytowy przez Danję i Szwecję.

Plan kampanii, opracowany w szczegółach, już zaczął zawodzić, masowe zaś ruchy wojsk na własnym terytorium na granicach wschodniej i zachodniej, wtargnięcie wojsk rosyjskich do Prus wschodnich, ów śpichlerz Niemiec, pociągnęły za sobą zniszczenie części tegorocznego zbioru Niemiec.

Powołanie pod broń wszystkich mężczyzn w wieku od 18 do 45 lat utrudnia niezmiernie użytkowanie reszty urodzajów, pomimo nawet zatrzymania 50,000 robotników sezonowych, poddanych rosyjskich, dla przymusowej pracy rolnej.

Wobec tych okoliczności, tegorocznego urodzaju wystarczy Niemcom teoretycznie już nie na 11 miesięcy, lecz co najwyżej na 10, a właściwie faktycznie na 7. Porobionych przed wojną zapasów wystarczy dla 67 milionów ludności zaledwie na 2—3 miesiące. Z tego wynika, iż pod względem zaopatrzenia w żywność, Niemcy są zabezpieczone tylko na 9—10 miesięcy, t. j. do maja, czerwca przyszłego roku.

Zużytkowanie zapasów benzyny musi nastąpić jeszcze wcześniej, tak, że w początkach przyszłego roku flota napowietrzna i automobile niemieckie będą bezużyteczne.

Z powyższego wynika, iż Niemcy zmuszone są z powodu warunków ekonomicznych prowadzić wojnę zaczepną, aby zwycięsko ją zakończyć na wiosnę przyszłego roku. W razie przeciwnym zupełnie się wyczerpie ich potęga militarna.

Takie przewidywanie wypowiadają „sfery okrętowe”. Ano przetrzymaliśmy tyle przetrzymamy i więcej, choćby... z samej ciekawości.

Sąd polowy niemiecki.

Jak donosi „Russkoje Słowo”, władze wojskowe niemieckie z garnizonu częstochowskiego, po wysadzeniu dwóch mostów na Warcie i trzykrotnym popsuciu toru kolejowego, otrzymały rozkaz zastosowania nadzwyczajnych środków do oddziałów partyzanckich.

Niemcy rozsyłali w różnych kierunkach podjazdy kawaleryi.

Po wsiach podjazdy te aresztowały na chybił trafił grupy włościan i wysyłały ich do Sosnowca, gdzie zasiada sąd wojenno-polowy niemiecki.

Wszyscy aresztowani są rozstrzelani. W ostatnich czasach podległy aresztowaniu i rozstrzelaniu również osoby wezwane przez Niemców do służby wojskowej, które jednak nie stawiały się na służbę. Z liczby osób, które nie stawiały się na służbę, Niemcy rozstrzelali 9 osób w pow. kaliskim, pięć—w będzińskim i cztery—w częstochowskim.

TELEGRAMY.

Rewolucja w Trypolisie.

Rzym, 17 listopada (wł.). W włoskich koloniach koło Benghazy pojawiły się znaczne bandy beduinów, które zniosły nieliczne patrole włoskie i posunęły się pod miasto. Wysłano, pośpiesznie posiłki z Neapolu. Ruch ma charakter żywiłowy i stoi w związku z zawieruchą w Europie.

Stan oblężenia.

Władykaukaz, (wł.). Z rozporządzenia naczelnego wodza armii kaukaskiej generał-adjutanta Woroncowa-Daszkowa w twierdzy Michajłowskiej ogłoszony został stan oblężenia.

Agitacja młodoturków w Bułgarii.

Saloniki, (wł.). Młodoturcy rozrżucili w Bułgarii olbrzymią ilość proklamacji wzywając Bułgarów, aby skorzystali z obecnej chwili, odemścili Grecyi i Serbii za poczynioną jej zniewagę.

Atak niemiecki.

Londyn, (wł.). Według „Timesa” Europa dzisiaj przeżywa straszny atak niemiecki.

Niemcy wykazują niebывalą energię i na Wschodnim terenie walki i na Zachodnim. Setki żołnierzy z niezwykłą odwagą idzie na pewną śmierć, aby tylko zdobyć upragnioną pozycję. Chwilowo oręż niemiecki święci wszędzie tryumfy. Pytanie czy długo starczy sił Niemcom?

We Francyi.

Paryż, 17 listopada (wł.). Komunikat urzędowy z d. 16 donosi: Niemcy posuwają się na południe od Ypres; marsz ich jest powolny i połączony z wielkimi stratami.

Na wschód od Ypres wojska francuskie doznały częściowego położenia.

Amnestya.

Bukareszt, (wł.). Gazeta tutejsza donosi, że wkrótce ma być ogłoszona amnestya dla przestępców politycznych, oraz tych, którzy obrali rumuńskiego monarchę. Rozpoczęte protesty polityczne mają być przerwane.

Parlament japoński.

Tokio, 18 listopada (P.). Parlament zostanie zwołany 5 grudnia

Czy tylko prawda?

Paryż, 18 listopada (P.). Gazety jednogłośnie oświadczają, że rozpaczliwe ataki Niemców na całym froncie sprzymierzeńców nie wprowadziły istotnych zmian w ogólnej sytuacji na teatrze działań wojennych.

„Matin” pisze, że wszystkie usiłowania Niemców złamania oporu armii francuskiej i jej sprzymierzeńców skończyły się zupełnym niepowodzeniem. Niemcy przegrali grę i muszą za to zapłacić.

Schwytanie powstańca.

Londyn, 17 listopada (P.). W Transwaalu pochwyciono znanego pułkownika, Maritza, który wywołał powstanie przeciwko Anglii. Pułkownik Maritz będzie stawiony przed sądem wojennym w Pretoryi.

Straty austriackie.

Londyn, 18 listopada (P.). „Wiener Journal” donosi, że armia austriacka straciła 12-tu generałów.

Pod Satanowem zginął feldmarszałek austriacki, generał kawaleryi, Ffloreich, najlepszy generał jazdy, przyjaciel zmarłego arcyksięcia Franciszka-Ferdynanda.

Po zwycięstwie.

Tokio, 18 listopada (P.). Wczoraj przy wyławianiu min w zatoce Cindao zatonał jeden parostatek japoński, drugi został uszkodzony; 4-ch ludzi zostało zabitych 19 rannych.

Kule dum-dum.

Piotrogród, 17 listopada (P.). Rosyjski oddział karny w rejonie urmyskim stwierdził, iż kurdowie w potyczkach z rosyjanami używają kul dum-dum.

Hojność Moskwy.

Moskwa, (wł.). W ciągu trzech miesięcy wojny ludność Moskwy ofiarowała dla rannych i dla rodzin zapasowych 6,700,000 rubli.

Odrzucone moratorium.

Piotrogród, (P.). Na radzie zjazdów przedstawiceli giełdowego handlu rozpatrywana była kwestya o rozszerzeniu moratorium uchwalonego dla Cesarstwa i na cały Kaukaz. Rada nie poparła tego wniosku z tej racyi, że dla Kaukazu moratorium jest zupełnie zbytecznym.

Wreszcie Rada zwróciła na to uwagę, iż w wielu miejscowościach Rosyi moratorium nie wydało pożądaných owoców, których się po nim spodziewano. Nie przyszło ono bowiem z pomocą handlowo-przemysłowemu życiu okolic, tylko stało się zwykłym wyżyskiem sytuacji wytworzonej zastrzonej obecnymi wypadkami.

Moratorium dla Galicyi.

Piotrogród, (P.). Pod przewodnictwem wice-ministra Iłjaszenko odbyło się specjalne posiedzenie mające na celu zorganizowanie ekono-

nicznego usroju dla Galicyi. Moratorium przyznano Galicyi wschodniej, z tym warunkiem, żeby pieniądze nie wyszły zagranicę. Postanowiono utrzymać działalność istniejących banków (dawnych austriackich).

Zawiadomienie.

Piotrogród, (P.). Zawiadomione zostały sfery bankowe, że wszystkie banki i towarzystwa wzajemnego kredytu, z wyjątkiem kantoru Banku państwa z Noworosyjska przeniesione zostały do Ekaterynodarzu.

Kapitały angielskie w Rosyi.

Piotrogród, (P.). Angielskie kapitały coraz bardziej napływają na rynek rosyjski.

Dzięki im powstał „Związek Majkopski” z kapitałem siedmiu i pół miliona rubli w celu urządzenia pól naftowych na ziemiach w rejonie Majkopskim, oraz „Angielsko-rosyjska naftowa korporacja” dla eksploatacji naftowych obszarów w okręgu Uralskim.

Szkoły.

Lublin, (wł.). Szkoły w gub. lubelskiej rozpoczęły swoją czynność w dniu 14 listopada.

Rozpoczęcie nauk.

Warszawa, (wł.). Nauki w szkołach rządowych warszawskich męskich i żeńskich rozpoczęły się w tych dniach.

Poczta.

Warszawa, (wł.). Warszawska poczta i jej oddziały zaprowadziły wszystkie operacje z wyjątkiem przyjmowania prywatnych przesyłek.

Nowe rozporządzenie.

Piotrogród, 17 listopada (wł.). Wydano tu nowe rozporządzenie ustanawiające bezpośrednią komunikację Piotrogradu ze Szwecją przez Finlandyę.

Rezerwiści bawarscy.

Artykuł konstytucyi cesarstwa niemieckiego, dotyczący sił zbrojnych, zapewnia główne ich dowództwo cesarzowi, który w tym charakterze ma prawo zarządzeń samodzielnych, dotyczących dyslokacyi wojsk i rozmieszczenia ich na terytoryach oddzielnych państw niemieckich.

Są jednak przytem zachowywane ścisłe przepisy co do kontyngensu wojsk i co do bezpośredniej, podwładnej jednak cesarzowi, komendy. Dowództwo armii pułków i korpusów w czasie wojny odpowiada tym przepisom o komendzie bezpośredniej, obowiązującej w czasie pokoju. Nie wolno zatem cesarzowi odebrać księciu-dowódcy przypadającej nań według podziału terytoryalnego komendy nad daną częścią wojska.

Co do rezerw, to drugie ich powołanie podczas wojny obowiązane jest, w myśl konstytucyi, pełnić służbę milicyi we własnym kraju. Przyłączenie tej kategorii rezerw do armii czynnej jest wówczas wskazane, gdy granice państwa do którego rezerwa należy, są zagrożone bezpośrednio.

Na tem tle, jak donosiliśmy w telegramach, wywiązał się spór między cesarzem Wilhelmem II-gim i królem bawarskim Ludwikiem III-cim. Ale i takie opery przewiduje konstytucya. Odsyła ona bowiem „strony” do rady zwłazkowej, w której sprawa ta ma być wszechstronnie wyjaśniona i większością głosów zdecydowana. Jak wiadomo, w radzie tej na 52 głosy, Prusy posiadają głosów 17.

Przemysł szklany.

(T. A. P.).

Biuro przemysłu szklanego zwróciło się w imieniu przemysłowców szklanych do Rady ministrów z prezesem I. L. Goremykinem na czele, aby Rada zechciała wniknąć w losy przemysłu szklanego, który wskutek zwinięcia monopolów rządowych wódczanych — postradał wiele. Zwinięcie monopolów pozbawiło ich środka dostawy butelek. Przemysł ten zatrudniał przeszło 30,000 robotników — a dziś prawie nie istnieje.

Aby naprawić zło potrzeba koniecznie 1) niedopuszczyć wód mineralnych zagranicznych, przychodzących tu w butelkach oryginalnych zagranicznych w dużych ilościach i robiących konkurencję wodom krajowym; 2) piwo zagraniczne dopuścić tylko w barytkach i zmusić do rozlewania na miejscu.

Ministerjum przyrzekło wynaleźć bonifikacyę za straty poniesione przez przedsiębiorstwa szklane.

POCIĄG — ŁAŻNIA.

Ministerjum komunikacyi wysłało dnia 10. b. m. pierwszy pociąg na pozycyę czołowe.

W pociągu tym, składającym się z 21 wagonów może w ciągu doby umyć się około 2,000 żołnierzy.

Pociąg posiadać będzie zapasy czystej bielizny dla rozdawania jej żołnierzom po kąpieli; brudna bielizna ma być prana, reperowana i znowu rozdawana żołnierzom.

W jednym z wagonów pociągu-łaźni będzie specjalne urządzenie do suszenia i oczyszczania z drobnoustrojów zwierzchniej odzieży żołnierzy.

W innym wagonie będzie herbaciarnia, w której żołnierze po kąpieli dostawać będą herbatę z chlebem.

Na urządzenie pociągu wydano rb. 50,000.

RÓŻNE WIEŚCI.

Na ulicy Wysokiej róg Przejazd padł granat niemiecki, który zabił starszka niewiadomego nazwiska, oraz kilkanaście ludzi mniej lub ciężiej poranił lub kontuzjował. Pomocy udzielili sanitarysze Czerwonego Krzyża. Nie obeszło się też bez uszkodzenia budowli i kawał wyrwanego muru z posesyi przy ul. Przedzalnianej świadczy o nieproszonym gościu.

(a) Zabity. Przechodzący wczoraj rano przez ulicę Przedzalnianą, około fabryki Warszawskiego, uczeń szkoły miejskiej 13-letni Edmund Gosławski, syn elektrotechnika, został ugodzony w głowę odłamkami żelaza, skutkiem czego poniósł śmierć na miejscu.

Zwłoki zabrała rodzina, zamieszkała przy ul. Nawrot nr. 61.

(a) Śmiertelny wypadek. Wczoraj w południe przez podwórze domu nr. 15 przy ul. Przedzalnianej przechodziła 32-letnia Maryanna Grabowska, robotnica fabryczna, pragnąc wyjść na ul. Wysoką. Nagle Grabowska uderzona została kawałkami żelaza, które zraniły ją śmiertelnie. Przewieziona do szpitala wkrótce zmarła.

(a) Runięcie muru. W domu Michała Brandta, przy ul. Przedzalnianej nr. 17 runęła frantowa ściana. Uległy zniszczeniu mieszkania na pierwszym i drugim piętrze. Ponięśli straty właściciele tych mieszkań Stanisław Andrzejewski i W. Radke. Lokal trzeciego piętra był próżny. Również runęła ściana frontowa świeżo wzniesionego budynku, dotychczas nie zamieszkałego na rogu ulic Nawrot i Wysokiej.

(a) Zawalenie się ściany. Wczoraj, przy ul. Dobrej nr. 10, zawaliła się ściana trzypiętrowej oficyny domu Rafała Miłkowskiego. Gruzy runiętego muru zasypały mieszkania; właściciela domu na pierwszym piętrze i Józefa Brzezińskiego na drugim piętrze.

Zniszczone zostały meble i sprzęty domowe. Lokatorów na szczęście nie było w domu.

(a) Zrujnowanie fabryki. Na ul. Zagajnikowej nr. 19 w fabryce Dziembory i Niedźwieckiego, runęła cała frontowa ściana, padając wewnątrz budynku.

Stało się to w chwili, kiedy robotnicy w liczbie 20, pracujący na pierwszym piętrze, opuścili już salę fabryczną i dzięki temu nie było żadnych wypadków z ludźmi.

Straty, spowodowane zawaleniem się ściany i zniszczeniem maszyn — są dość poważne.

(d) Z okolic. Według zebranych napredce wiadomości najwięcej ucierpiały od pocisków armatnich następujące wsie: Moskule, Sikawa, Topole, Grabów, Rogi, Jagodnica Złota, Zabłotiec, Mania i Doły, które częściowo, lub też całe są spalone. Oprócz tego z osób prywatnych zabito 18 i wiele jest rannych. Mieszkańcy wymienionych wsi, zabrawszy najniezbędniejsze rzeczy uciekli do miasta, gdzie im dali przytułek ludzie rozmaitych klas społecznych.

(k) Z Konstantynowa. Donoszą nam z Konstantynowa, iż przedmieście Konstantynówek pociskami artyleryi niemieckiej zostało częściowo obrócone w gruzy. W kilku miejscach wybuchł W samym mieście granat niemiecki uderzył w kościół parafialny ewangelicko-augsburski przy ulicy Długiej. Pocisk przebił mur ponad fundamentem, wierząc ogromny otwór i rujnując część wewnętrznego urządzenia.

(k) Z okolic Łodzi. Mieszkańcy Lublinka, Jagodnicy Złotnej, Cyganki i Rąblenia w dniu wczorajszym opuścili swe domostwa, zabierając pościel i inwentarz. W mieście zbiegowie lokują się z furmankami, bydłem i końmi na podwórzach pod gołym niebem.

(k) Zbytńia ciekawość. Wbrew zakazowi władz, pomimo widocznego niebezpieczeństwa, wiele ludzi udaje się na pola podmiejskie, by oglądać pociski armatnie i zbierać kulki oraz odłamki granatów i szrapneli.

Z rozporządzenia władz ci ciekawscy przy spotykaniu ich podlegają aresztowaniu i śledztwu.

(a) Transportowanie jeńców. Wczoraj wieczorem przyprowadzono do Łodzi kilka partyi żołnierzy pruskich, wziętych do niewoli w okolicy naszego miasta. Wszystkich jeńców ulokowano w koszarach wojskowych.

KRONIKA.

(d) Zawieszenie wykładów w szkołach. Wobec przeżywanego wypadków w większości szkół zawieszono wykłady i dzieci rozpuszczono do domów, zalecając im nie wychodzić z mieszkania.

(d) Gorąca herbata dla żołnierzy. Z zezwolenia komendanta miasta inteligencja żydowska urządziła w kilkunastu punktach miasta herbaciarnie, w których będzie wydawana przeciagającym żołnierzom bezpłatnie herbata i przekąski.

(k) Krewki kamienicznik. W dniu wczorajszym właściciel kamienicy przy ul. Południowej pod № 32, niejaki Frankenthal wpadł do mieszkania swej lokatorki, G. Kenigowej, żądając zapłacenia komornego. Gdy F. pieniędzy nie otrzymał, usiłował zabrać swej lokatorce kredens, aby w ten sposób zabezpieczyć sobie odbiór komornego, gdy zaś ta ostatnia przeciwko temu zaoponowała, uderzył ją w twarz.

Krewkiego kamienicznika oddano pod sąd milicyi obywatelskiej.

Z teatru. Artyści polscy teatru zjednoczonego w nadchodzącą sobotę, t. j. d. 21 b. m. odegrają aktualną dziś sztukę 4-aktową Połanieckiego, p. t. „Wyłazczenie”, w zupełnie nowej obsadzie.

Główne postacie odtworzą pp.: Gurynowicz — Palbickiego, Szarkowski — hrabiego, Sniatyńska — Izę i t. d.

Przedstawienie rozpocznie się o godz. 7-ej wieczorem w teatrze „Thalia”.

Wasz cel jedyny — Warszawa.

Jak donoszą z Kopenhagi, cesarz Wilhelm we Wrocławiu znów zwrócił się do gwardyi z mową, podczas której między innymi, rzekł: „Naprzód, przeciwko waszemu odwiecznemu wrogowi! Wasz cel jedyny — Warszawa!”